

Landelijk meldpunt versterkt kennis over zorgwekkend gedrag

Wie getuige is van een ernstig ongeval, brand of diefstal, kan terecht bij 112. Wie kampt met zelfmoordgedachten en daarover wil praten, heeft 113 tot zijn beschikking. Voor overlast of niet acute gevallen, is er de lokale politie. De politie, zowel landelijk als lokaal, ontvangt echter ook zeer vaak meldingen omtrent personen die verward gedrag vertonen – in 2023 ruim 140.000. Hiervoor bestaat er echter sinds 2020 een speciaal meldpunt: het Landelijk Meldpunt Zorgwekkend Gedrag. Hoewel het sinds de oprichting steeds vaker wordt gebruikt – in 2023 kwamen er bijna 16.500 meldingen binnen – is het bestaan ervan bij velen nog niet bekend. Waar dient het meldpunt precies voor, wanneer is het raadzaam om een melding te maken, wat wordt er met deze melding gedaan, en wat is eigenlijk verward gedrag?

TEKST: EVA VAN WIJCK BEELD: MOHAMED_HASSAN

Het Landelijk Meldpunt Zorgwekkend Gedrag is opgericht voor mensen die hun zorgen willen uiten om een naaste of bekende die verward gedrag vertoont. Omdat verward gedrag vele aspecten kent en van persoon tot

persoon anders kan worden geuit, is geen eenduidige definitie van het begrip ‘verward gedrag’ te geven. Rondom verward gedrag heersen een aantal stigma’s, zoals psychiatrische aandoeningen of een de aanwezigheid van een (licht)verstandelijke beperking. Echter, lang niet iedereen die met voorgaande voorbeelden te maken krijgt, vertoont verward gedrag. Andersom kan ook niet bij elke persoon die verward gedrag vertoont, dit gedrag worden verklaard door een onderliggende mentale toestand. In plaats van specifieke aandoeningen of casussen, vermeldt het Landelijk Meldpunt daarom een aantal signalen van verward gedrag. Deze lijst bestaat uit, maar beperkt zich niet tot: vermijden van sociaal contact, een onverzorgd uiterlijk en het dragen van vieze kleding, een onrustige of zenuwachtige indruk maken, in zichzelf praten en een vervuilde woonomgeving.

Niet acuut

Zoals uit de signalen van verward gedrag blijkt, gaat het nooit om acute situaties – hiervoor dient immers 112. Peter de Jong, sinds 2023 medebeheerder van het meldpunt, licht toe: “Het meldpunt is bedoeld voor niet-acute situaties, bijvoorbeeld wanneer iemand zich zorgen maakt om een buurman die al langere tijd verward gedrag vertoont. Via het meldpunt kan een melding worden gedaan, maar mensen kunnen ook enkel bellen om hun zorgen te uiten of advies in te winnen. Vanuit het landelijk meldpunt wordt de melder doorgeschakeld naar een lokaal meldpunt, waar de melder vervolgens verder wordt geholpen.” >>

Toename van aandacht

De laatste jaren er meer aandacht ontstaan voor mensen die verward gedrag vertonen. Dit zijn veelal kwetsbare mensen, die soms wat extra hulp nodig hebben om op volwaardige wijze aan de maatschappij te kunnen deelnemen. Om meer zicht te krijgen op mensen met een psychische kwetsbaarheid, hebben de ministeries van VWS en Justitie een monitor laten ontwikkelen om de totale groep in kaart te brengen. Daarbij zorgen verschillende partijen, zowel lokaal als regionaal, voor de juiste zorg voor personen met verward gedrag. De Rijksoverheid bevordert deze zorg en ondersteuning voor verwarde personen, en een van de vijf prioriteiten die zij daarvoor heeft opgesteld, was het openen van het Meldpunt Zorgwekkend Gedrag.

“Het meldpunt is ook zeker bedoeld om de melder bij te staan.”

De Jong: “Het team dat over het Landelijk Meldpunt gaat, bestaat uit vijf personen. Samen focussen wij ons op twee zaken: het doorschakelen van binnenkomende gesprekken naar lokale meldpunten en de techniek daarachter, en het faciliteren van het landelijk beheer van alle lokale meldpunten. Dat laatste heeft als doel om alle meldpunten verder te professionaliseren en kennis te delen. Wij creëren een netwerk van meldpunten, onder andere met een online community waar alle meldpunten zich bij kunnen aansluiten. Op dit online platform kunnen de meldpunten elkaar vragen stellen en worden nieuwe

documenten gedeeld. Tevens organiseren we jaarlijks een netwerkbijeenkomst waar alle meldpunten samenkomen. Tot slot bezoeken we zo veel mogelijk meldpunten door het hele land. Daar doen we inspiratie op, gaan we in gesprek met bevlogen medewerkers en horen we de knelpunten. Per regio spelen verschillende soorten problemen, dus de accenten en aanpak kunnen ook per regio licht verschillen.”

Het snijvlak van zorg en veiligheid

De meeste mensen die verward gedrag vertonen, zorgen niet voor overlast en vormen geen gevaar voor de samenleving. Bij de kleine groep mensen bij wie dat wél het geval is, speelt het gedrag vaak al langere tijd, en had escalatie ervan waarschijnlijk voorkomen kunnen worden. Door naar elkaar om te kijken, zo stelt de Rijksoverheid, kunnen mensen op tijd de juiste hulp krijgen. De Jong: “Het meldpunt bevindt zich op het snijvlak van zorg en veiligheid. Het is opgericht vanuit de gedachte: er zijn mensen die weliswaar zorgwekkend gedrag vertonen, maar die geen directe overlast veroorzaken of crimineel gedrag vertonen. Stel je voor: de buurvrouw staat in haar pyjama het verkeer te regelen. Dat is weliswaar afwijkend gedrag, maar het is niet crimineel en leidt waarschijnlijk niet tot veel overlast. Als het verwarde gedrag echter steeds erger wordt, komen mensen wel op een overlast- of criminaliteitslijst terecht. Om dit te voorkomen en hen op tijd de noodzakelijke hulp te geven, is het meldpunt in het leven geroepen. Veel mensen die verward gedrag vertonen, zijn zelf namelijk terughoudend om hulp te zoeken.”

Hulp voor beide partijen

Wanneer iemand contact opneemt met het Landelijk Meldpunt, wordt diegene doorgeschakeld naar een lokaal

meldpunt. Elk lokaal meldpunt heeft de eigen opvolging georganiseerd, bijvoorbeeld met de ggz, bemoeizorg en verslavingszorg, zodat de mensen om wie het gaat zo snel mogelijk op de juiste plek terecht komen. De melder, en dus niet degene met het verwarde gedrag, wordt doorverwezen naar het juiste adres, van vanuit daar wordt gekeken hoe het beste verdere stappen kunnen worden ondernomen.

Afgezien van de hulp voor een persoon met verward gedrag, is ook gedacht aan nazorg voor de melder. De Jong: “Het meldpunt is ook zeker bedoeld om de melder bij te staan. De melder heeft een zorg, en heeft vaak ook de persoonlijke intentie om minder bezorgd te worden. Voor beide partijen kan daarom zorg worden ingeschakeld, en de melder kan ook tips krijgen voor hoe te handelen in bepaalde situaties. Geruststelling is hierin erg belangrijk.”

Stigmatisering voorkomen

Zoals eerder beschreven, uit verward gedrag zich op diverse manieren. Concrete voorbeelden kan De Jong dan ook niet geven – ook om stigmatisering te voorkomen. “De groep mensen over wie meldingen worden gedaan is zeer divers, zodat het lastig is om ze te categoriseren. Ik noem daarom ook liever geen voorbeelden. Er is in het verleden een campagne geweest voor het Landelijk Meldpunt, waarbij foto’s van bepaalde vormen van zorgwekkend gedrag werden getoond. Met name door ervaringsdeskundigen werd dit als stigmatiserend ervaren, dus wij zien het nu als onze verantwoordelijkheid om dit te voorkomen. De algemene kenmerken die ik kan geven, zijn dat het om niet-acute gevallen moet gaan, en dat er sprake moet zijn van afwijkend gedrag. Met dat laatste

bedoelen we zowel afwijkend van de norm, als afwijkend van wat gebruikelijk is voor die persoon. Het blijft echter een schemergebied.”

Landelijke bekendheid

Om de stigmatisering rondom verward gedrag tegen te gaan én het Landelijk Meldpunt meer bekendheid te geven, werkt het ministerie van VWS momenteel aan een nieuwe campagne. Hierbij wordt meer gefocust op neutraliteit – en worden dus geen specifieke voorbeelden getoond – en wordt verduidelijkt welke vervolgstappen worden ondernomen wanneer iemand het Landelijk Meldpunt belt. Het bekender worden van het Landelijk Meldpunt is enerzijds positief, maar gaat anderzijds ook gepaard met obstakels.

De Jong: “Er is enige terughoudendheid wat betreft het bekender maken van het meldpunt, omdat dit ook kan leiden tot veel nieuwe meldingen – en de lokale meldpunten moeten daarvoor wel de verwerkingscapaciteit hebben. We willen iedereen ervan bewust maken dat zij een melding kunnen maken, maar het moet wel behapbaar zijn. Tot slot ontvangt de politie veel meldingen van verward gedrag, waarvan een deel eigenlijk voor ons meldpunt bedoeld is. De kwaliteit van samenwerking tussen de politie en het meldpunt is zeker goed, maar over welke melding waar terecht moet komen, heerst soms nog discussie.” Desalniettemin is het aantal meldingen bij het Landelijk Meldpunt in de afgelopen jaren toegenomen: van bijna 12.000 in 2021, naar zo’n 16.500 in 2023. Of dit is toe te schrijven aan toegenomen bekendheid van het meldpunt, of aan het feit dat er meer mensen met problematiek gedrag zijn, is echter niet bekend. <<

De lessen die moeten worden geleerd uit de activiteiten van het Meldpunt Zorgwekkend Gedrag:

- De problematiek van mensen met onbegrepen gedrag gaat dwars door alle domeinen heen; ketensamenwerking is niet toereikend, omdat dit een volgordelijkheid veronderstelt. Het gaat erom dat partijen domein overstijgend samenwerken.
- In die domein overstijgende samenwerking is eigenaarschap heel belangrijk; durf je in te stappen en de verantwoordelijkheid te nemen, terwijl je weet dat je vanuit jouw professe niet alles kan oplossen? Als je weet dat je kunt rekenen op je samenwerkingspartners, dan kun je dat ook doen. En daarna is het belangrijk dat je ook weer uitstapt; vaak is een situatie immers van tijdelijke aard.
- Op landelijk niveau zouden wij graag werkwijzen en registratie harmoniseren, zodat we betere uitspraken kunnen doen over toe- of afname van de meldingen.
- Lerende netwerken en regio overstijgend een kijkje in de keuken nemen, is heel leerzaam en inspireert. Dat blijven wij daarom graag faciliteren als landelijk meldpunt.